

FEINEJANT ALS HORTS DE SANT ANDREU

**SI VOLS BON PLANTER,
TU MATEIX TE L'HAS DE FER**

QUÈ ENS DIU LA SAVIESA POPULAR?

Hi ha una influència lunar en les plantes a l'agricultura?

La saviesa popular transmesa de generació en generació té en compte les fases de la lluna a l'hora de planificar moltes tasques relacionades amb l'hort, ja que es creu que la lluna té la seva influència en el comportament de les plantes.

L'EXEMPLE DELS ALLS

El cultiu hortícola que tothom associa amb la influència de la Lluna, és el dels alls.

Els alls se sembren i fan una gran quantitat d'arrels en molt poc temps. Per això, la millor opció per sembrar-los és amb Lluna vella o descendent, i afavorir que les arrels creixin cap a dins la terra.

Si els plantem amb Lluna nova o ascendent, les arrels creixen cap amunt i poden empènyer cap a la superfície i fer que els alls apareguin de sobte desenterrats.

Hi ha una influència lunar en les plantes a l'agricultura?

Per LLUNA NOVA es tallen o poden les plantes que no els cau mai la fulla. Si se sembren les plantes de l'horta (mongetes) creixen molt ufanes i treuen poques tavelles. Ideal per a la poda i la collita de plantes on s'aprofitin les arrels com els naps, les pastanagues..., ja que es diu que la saba de la planta va cap a l'arrel en faltar la llum.

QUART CREIXENT és la millor època per sembrar hortalisses on s'aprofiti la fulla com cols, enciams, espinacs, bledes..., ja que es diu que la saba es torna a moure cap amunt en haver-hi cada nit una mica més de llum.

LLUNA PLENA (LLUNA VELLA) s'ha de sembrar les mongetes i els fesols, les patates, els carabassons i les carabasses. S'ha de tallar o podar les plantes que els cauen les fulles i les sarments (dels ceps). L'època més adequada per a la collita de fruits i de plantes on s'aprofita la fulla..., ja que es diu que la saba s'acumula en les tiges i les fulles en tenir molta llum nocturna.

QUART MINVANT Torna a ser bona època per a la poda, per adobar, per a trasplantar i per a sembrar plantes de les quals s'aprofita l'arrel..., ja que la saba es va acumulant cap a l'arrel en haver-hi cada nit una mica menys de llum.

FEINEJANT A L'HORT: Gener

DEL GENER EL PAGÈS, NO EN TREU RES

Aquest mes podem semmar tomàquet, remolatxa, faves, carxofes, porros, pèsols, cebes, raves, api, pebrot, albergínia, alls, bledes, calçots, espinacs, pastanagues, enciam i borratja. En grana julivert, pèsols, faves i espinacs. S'han de plantar els fruiters de pinyol. Recol·lectarem cols, bròquils, bledes, apis, pastanagues, espinacs i porros.

EL CONSELL: Tallarem les canyes amb la lluna vella. (que utilitzarem a l'estiu i a la primavera per les mongeteres i les tomateres)

LES DITES POPULARS

- Aigua de gener omple bótes i graners.
- Pluja pel gener, blat a la sitja i vi al celler.
- Pel gener planta l'aller, cap al darrer, no pel primer.
- Si vols veure la lluna bé mira-la al gener.
- De l'aigua del gener ni una gota se'n fa malbé.
- Per Reis el dia creix i el fred neix.
- El millor femer, el de la lluna nova del gener.
- Glaçada del gener estova la terra bé.
- Gener herbat, any de poc blat.
- Per Sant Sebastià (dia 20), el dia s'allarga una passa de marrà.

FEINEJANT A L'HORT: Febrer

AL FEBRER HAS DE LLAURAR, EL QUE AL MARÇ VULGUIS SEMBRAR

Plantarem: cebes, enciams, escaroles i bledes.

Sembrarem en grana: julivert, pèsols, faves i espinacs.

Recol·lectarem: cols, bròquils, bledes, apis, espinacs, pastanagues i porros.

EL CONSELL: Recepta contra erugues: en un vas d'aigua posem les erugues que haurem agafat del nostre hort i les deixem uns dies fins que es podreixen. Aquest suc el diluïm en 10 litres d'aigua i ja podem ruixar les plantes on trobem les erugues o els seus símptomes.

LES DITES POPULARS

- De la lluna de febrer no se n'espera res de bé.
- En febrer, rega el teu planter.
- Guarda la llenya al llenyer per quan vingui el febrer.
- El sol de febrer mascara més que un calder
- Per Santa Àgata (dia 5), planta l'alfàbrega, dama polida ja la té eixida.
- Pel febrer abriga't bé.
- Si el febrer no febreja, tot l'any bogeja.
- Pel mes de febrer un dia dolent i l'altre també.
- Pel febrer trau l'alfàbrega del planter.

FEINEJANT A L'HORT: Març

CIVADA I ESPELTA, FINS AL MARÇ NO ES DESPERTA.

Es sembren la majoria de les espècies horticultores.

Cultius del mes: all tendre, bleda, bròquil / coliflor / brècoli, carxofa, ceba tendra, cols, enciam, escarola, espinac, nap, pastanaga, porro, rave, remolatxa.

EL CONSELL: Aprofitant la lluna vella, plantarem pastanagues i patates (pels volts de Sant Josep). En plantar les patates cal procurar que els grills mirin cap a dalt. És guardar bé durant uns tres mesos en un lloc fosc i fresc que no tingui claror de lluna, ja que les fa tornar verdes.

LES DITES POPULARS

- Qui tingui força al braç, que cavi pel març.
- Si vols bona vianda, al març podada i cavada.
- Tota vinya estimada, al març treballada.
- Març ventós pel pagès és profitós.
- De la flor que pel març veuràs, poc fruit te'n menjaràs.
- Març marçot mata la vella i la jove si pot.
- Març marcer és un mentider.
- El sol de març porta refredats.
- Hivern de molta gelada, molta fruita assegurada.

FEINEJANT A L'HORT: Abril

***PER SANT JORDI ESPIGA L'ORDI,
PER SANT MARC ESPIGA EL BLAT***

Sembrarem i plantarem: carabassons, tomàquets, escaroles, espinacs, melons, cogombres, raves, síndries, cebes i mongetes primerenques.

Recol·lectarem, pastanagues, porros, bròquils, cols, faves, pèsols, espinacs, raves, alls tendres, cebes tendres, bledes...

EL CONSELL: Diu la saviesa popular que els carabassons i els cogombres s'ha de sembrar per Setmana Santa.

LES DITES POPULARS

- Si per l'abril sents tronar, ordi i blat no faltarà.
- La flor més gentil, la clavellina d'abril.
- L'abril fa el pecat i el març n'és l'acusat.
- Si vols menjar pèsols pel segar, per l'abril els has de plantar.
- Per Sant Jordi, espiga l'ordi.
- Abril plovent, maig rient.
- Fins que la lluna d'abril no hagi passat, no donis l'hivern per acabat.
- Bon Sant Jordi i Santa Creu, hi haurà vi per tot arreu.
- Abril finit, el cep florit.
- Dijous sant, carabasses a plantar.

FEINEJANT A L'HORT: MAIG

Continuem amb les tasques de l'abril, hi podem afegir porros, carabasses, apis..., Recol·lecció de maduixes, enciams, escaroles, faves, pèsols, alls tendres, cebes tendres...

Plantarem, mongetes tendres i tomàquets.

EL CONSELL: Com a tractament preventiu, sulfatarem amb aigua d'ortigues per prevenir dels fongs (macerem ortigues amb aigua uns dies i la tirem directament sobre les plantes). Amb sulfat de coure (vitriol) les patates, i també per al mildiu, després de cada pluja. Les invasions de caragols les evitem fent una ratlla amb cendra o guix, i les papas de les patates les eliminem amb nicotina.

LES DITES POPULARS

- Maig calent i plujós fa l'any ric i abundós.
- L'aigua de maig fa créixer els cabells a raig.
- Maig humit fa el pagès ric.
- Una flor no fa maig, ni una gota un raig.
- Pel maig els caragols a raig.
- Maig ventós i juny calent fan bon vi i bon sarment.
- Trons pel maig, trons a raig.
- Sembra el julivert al maig i tot l'any en tindràs.
- Si sembres bledes al maig, per Nadal encara en tindràs

FEINEJANT A L'HORT: Juny

LA CIVADA, COM L'ESPELTA, PER SANT ISIDRE ES DESPERTA.

Sembrarem i plantarem carabassons, cebes, espinacs, tomàquets tardanes, mongetes, enciams, moniatos, bitxos...,

Recol·lectarem alls, albergínies, cebes, escaroles, espinacs, pèsols, cigrons patates primerenques, enciams, mongetes tendres, cogombres, carabassons, maduixes, pèsols i faves.

EL CONSELL: Fer proteccions per a protegir les tomateres del sol fort i també de les pluges i humitats. Per prevenir la majoria de les malalties de les tomateres s'ha de fer la següent barreja: sulfat de coure, sofre, calç viva i aigua fent una pasta que s'aplica amb un pinzell al peu de la tomatera (uns 20 o 30 cm). El mateix producte, amb més aigua, es pot aplicar a tota la planta polvoritzant-la

LES DITES POPULARS

- Juny assolellat i ben tronat, any de bon vi i molt blat.
- El juny formós és abundós.
- Aigua de juny primerenca, molts mals de caps arrenca.
- Si plou per Sant Pere plourà un mes al darrere.
- Per Sant Joan el blat al camp, per Sant Pere, el blat a l'era.
- Aigua per Sant Joan, celler buit i molta fam.
- Per Sant Joan s'han de collir els pèsols i els alls.

FEINEJANT A L'HORT: Juliol

LA BONA COL, HA D'ÉSSER FETA PEL JULIOL

Sembrarem i plantarem bledes, mongetes, pastanagues, raves i escaroles.

Recol·lectarem productes hortícoles en general.

EL CONSELL: Cal regar de matinada quan la terra i les plantes s'hagin refredat.

DITES POPULARS

- Juliol sense rosada, duu la pluja amenaçada.
- Per Santa Anna (dia 26), vinya plantada.
- Pel juliol, ni dona ni caragol.
- Pel juliol, beure, suar i la fresca buscar.
- Si vols bona col, planta-la pel juliol.
- A mig juliol sembra el fesol, per Santa Carmeta (dia 16), sembra la mongeta.
- Pel juliol amb poc foc bull el perol.
- Qui no pesca pel juliol, no pesca quan vol.
- Per Santa Magdalena (dia 21) la nou i l' avellana és plena.

FEINEJANT A L'HORT: Agost

PLUJA D'AGOST, BONA PER ALS HORTS

Semblarem i plantarem bròquils, cols i pastanagues, naps i bròquils i a final de mes els raves.

Es recullen: les cebes i la majoria dels productes de l'hort.

EL CONSELL: Es recomana no plantar les cebes molt profundes, fins i tot un cop plantades és recomanable estirar-les una mica. Quan estan molt vigoroses es recomana aixafar el mànec, perquè el bulb es faci més gran.

DITES POPULARS

- A l'agost bull el mar i bull el most.
- La lluna d'agost clareja quan es fa fosc.
- Quan Sant Llorenç (dia 10) porta capa, la pluja no s'escapa.
- Per la Mare de Déu (dia 15) d'agost a les set és fosc.
- Si no plou a l'agost no gastis diners en most.
- A l'agost el bestiar de llana es mor de gana.
- A l'agost la dalla no té repòs.

FEINEJANT A L'HORT: Setembre

**PEL SETEMBRE, CULL LES POMES ABANS
NO VINGUIN LES BROMES.**

Sembrarem i plantarem escaroles, espinacs, bròquils, cols, bledes, cebes,...

Recollirem tomates, pebrots, raves, porros, enciam, escarola, mongetes,...

Recol·lecció de fruits:prunes, pomes, figues, nous, castanyes, mores., per a fer confitura.

EL CONSELL:Els trossos de terra sense plantar s'hi pot sembrar un adob verd (fenc, sanagrecs, civada,..), per protegir el terreny i matar les males herbes. A la primavera l'enterrem aconseguint un adob de gran qualitat.

DITES POPULARS

- Al setembre cadascú cull el que sembra.
- Bona gallina serà la que pongui pel veremar.
- Setembre s'endú els ponts i eixuga les fonts.
- Lluna setembral la més clara que l'any.
- Pel mes de setembre es talla el que penja.
- Setembre assaonat, bolet al plat.
- Setembre de secada, bolet a l'ombrada.
- Setembre plovent el mes de l'any més dolent de l'any.

FEINEJANT A L'HORT: Octubre

SI VOLS TENIR UN BON FAVAR, SEMBRA'L PER LA MARE DE DÉU DEL PILAR

Sembrarem cebes, enciams, bledes, escaroles, raves, pèsols, julivert, faves, espinacs.

Recol·lectarem apis, cebes, cols de Brussel·les, safrà, carabasses, bròquils, pastanagues, tomates, bitxos.

EL CONSELL: La tardor és un bon moment per aportar la corresponent dosi de fems o compost, fent als arbres més productius, i especialment més sans i resistent a les temudes plagues. S'assimilarà millor aportant-lo en lluna descendent, associant-lo amb la lluna creixen.

DITES POPULARS

- El dia de Sant Lluç (dia 18), és el millor per plantar faves..
- Per Sant Simó (dia 28) mor la mosca i el moscó.
- Octubre finit, raïm recollit.
- Si vols tenir un bon favar sembra per la Mare de Déu del Pilar.
- Per Santa Teresa (dia 15) planta l'ametlla.
- Quan l'octubre va a la fi tots els ocells d'hivern ja són aquí.
- Les mosques per Sant Narcís (dia 29), en cada picada en mates sis.
- Quan al octubre plou, el rovelló es mou.

FEINEJANT A L'HORT: Novembre

PER TOTS SANTS, I NO MÉS ENLLÀ, HAS DE SEMBRAR

Sembrarem i plantarem bledes, espinacs, xirivies, pèsols, faves

Recol·lecció de porros, cols, escaroles, enciam, remolatxa, fesol...

EL CONSELL: Cal protegir les plantes de l'hort de les gelades. Es recullen els aranyons per a fer ratafia. Es recullen els fruits de la tardor i les cirretes d'arboç per a fer confitura. Semblarem les faves, bledes, espinacs,... amb lluna creixent. Sembrarem els alls amb lluna minvant.

DITES POPULARS

- Pel novembre cava i sembra.
- De l'olivera plantada per Sant Martí, és la que fa l'oli més fi.
- De la vinya plantada per Sant Martí (dia 11) en surt el millor vi.
- Lluna roja de novembre se n'endú tota la sembra.
- Abans de Sant Martí, pa i vi, després de l'estiuet, fam i fred.
- De Santa Caterina (dia 25) a Nadal un mes no hi val.
- Per Sant Andreu (dia 30) si no heu plantat, planteu
- Per Tots Sants amaga el ventall i treu els guants.
- Per Sant Martí igual el dia que la nit.
- Pel novembre cull el nap que pel juliol l'ha sembrat.

FEINEJANT A L'HORT: Desembre

DESEMBRE NEVAT, BON ANY PEL BLAT

Sembrarem i plantarem bledes, escaroles, enciam, julivert i pèsols

EL CONSELL: Plantarem crisantems al costat de l'hivernacle per a erradicar la mosca blanca. Amb la lluna vella se sembren els alls. Amb la lluna plena se sembla blat i ordi, mentre que la sembra d'arbres de fulla caduca s'ha de fer amb lluna minvant, a l'igual que es diu que la llenya que es talli amb aquesta lluna serà de molta durada i bona per a la construcció de bigues i per fer barques, en canvi la lluna creixent és la millor per fer mànecs.

DITES POPULARS

- Pel desembre tremola el vent i l'home més valent.
- En lluna de Nadal talla el pi i el verdal.
- Nadal sense lluna, de cent ovelles en torna una.
- Si Sant Silvestre (dia 31) plora, tot l'any plora, si Sant Silvestre riu, tot l'any riu.
- Desembre nevat, bon any pel blat.
- Calor pel desembre i calor pel gener, fred fort pel febrer.
- El sol de desembre i de gener porta gelades pel febrer.
- Si l'any se'n va rient, bon any vinent,
- Nit clara d'hivern, l'endemà dia d'infern.

LES FEINES DEL CAMP

VOCABULARI REFERENT A LA SEMBRA

ADOBAR: Consisteix a posar aliment per les plantes. També es pot fer manual o motoritzat. Manual s'utilitza la pala i motoritzat la màquina adobadora.

ASPRAR: Acció de posar aspres a les viandes del camp (aspre pal, canya, plantat a terra per a sostenir arbres tendres i plantes enfiladisses).

FERCELLONS: Mot d'origen preroma. Aquesta expressió ja es troba en documents del 1507 com a "saiol" i el 1789 coma "salló". El mot "celló" té diferents significats a tot l'àmbit de la Catalunya oriental i a les illes. A Sant Joan i Olot, l'expressió "fer cellons" significava agafar una terra i conrear-la. Si el propietari portava els fems al camp i el llaurava, se li donava la meitat de la collita. En cas contrari, només se li'n donava un ter.

FER PLANTER: Sembrar llavors en petits recipients o al mateix sòl i esperar que brotin les plantes per després trasplantar-les

LLAURAR: Consisteix a remenar la terra. Es pot fer de forma manual o motoritzada. Manual s'utilitza l'arada i motoritzada el tractor.

PLANTAR I SEMBRAR: Parlem de plantar, quan fem servir petites plantes o planter, mentre que quan fem servir llavors parlem de sembrar.

RECOL·LECTAR: Consisteix a la collita de les plantes. També es pot fer manual o motoritzat.

REGAR: Consisteix a donar aigua a les plantes. Es fa servir diferents tipus: el reg per inundació, el gota a gota, la mànega, la regadora i el reg per aspersió.

SEMBRAR: Derivat del llatí "seminare", derivat de "semen" llavor. Acció de plantar llavors de vegetals a la terra amb la finalitat de poder-ne agafar els fruits un cop hagin crescut i madurat. També es pot fer manual o motoritzat.

TREURE MALES HERBES: Consisteix a què les plantes visquin bé. Es pot fer amb manual o motoritzat.

LES FEINES DEL CAMP

MATERIAL I INSTRUMENTS BÀSICS PER TREBALLAR UN HORT

Aixada, tràmec o càvec: eina que serveix per a cavar i esponjar la terra.

Aixadeta: eina igual que l'aixada però més petita, que serveix per fer solcs, sembrar, obrir forats, plantar o trasplantar.

Arpiots: Eina que consisteix en una pala triangular de ferro unida per un vèrtex a un mànec de fusta. S'utilitzaven per a cavar ceps i per a arrencar patates.

Cabàs: Recipient ovalat, de vímet, espart, palma o canya, d'un pam d'alt aproximadament, amb dues nanses, per a recollir raïm, repartir els fems, terra o d'altres usos.

Corda de jardiner: és una corda que es troba agafada per tots dos extrems per unes estaquetes, la qual facilita la creació de les fileres per al cultiu.

Fanga: eina que serveix per remoure la terra i esponjar-la.

Guants de jardiner: guants que serveixen per protegir les mans a l'hora de fer qualsevol treball.

Mànega: tub flexible que serveix per regar.

Motocultor: màquina d'un sol eix que serveix per a conrear i esponjar la terra.

Pala: eina que serveix per a fer sots, recollir, traslladar o remoure la terra.

Rascle o rampí: eina que serveix per a aplanar la terra, desfer petits terrossos o trencar la crosta superficial del terreny.

Regadora: recipient que serveix per regar.

Senalla: cabàs que serveix per contenir i transportar terra, adob, la collita...

Set de jardineria: set que conté diverses eines i instruments de mida petita, com poden ser un rasclat, una paleta, unes tisores, etc.

LES FEINES DEL CAMP

VOCABULARI AMB UNA MICA D'HISTÒRIA

Agricultura de subsistència: Agricultura que, amb la producció obtinguda, cobreix les necessitats d'alimentació d'una família pagesa en més del 50%, i a la qual aquesta família aporta la totalitat del treball i del capital.

Agricultura extensiva: Agricultura que tendeix a assolir el benefici econòmic, més pel baix preu del cost d'explotació, que no pas per un rendiment elevat. És pròpia de les zones de secà i de grans extensions de terreny, utilitza freqüentment la pràctica del guaret i és aplicada a conreus poc exigents en mà d'obra i que admeten, a més, un elevat grau de mecanització.

Autoconsum: Tipus de consum basat en la producció que un mateix duu a terme. S'ha donat especialment durant les èpoques esclavista i feudal; actualment encara té vigència en zones de mercat tancat. És molt corrent en règims agraris o d'economia domèstica, sobretot en allò que fa referència a serveis personals i a béns de consum no durables (aliments) o semi durables (roba, estris). Es basa en gran part en l'estalvi familiar, forçat per una escassa circulació monetària, en el fet de no ser possible l'existència d'una mà d'obra especialitzada i en la necessitat de satisfer una escala de preferències.

Banalitat: Obligació que tenien els pagesos d'emprar el forn, el molí i el trull, propietat del senyor mitjançant el pagament d'una part del que hi duien.

LES FEINES DEL CAMP

VOCABULARI AMB UNA MICA D'HISTÒRIA

Béns comunals: O simplement comunals. Béns pertanyents al comú, és a dir, a tota la població d'un municipi. N'hi havia de dues classes diferents: els propis i els comuns. Els primers eren béns del municipi com a entitat; els beneficis que hom n'obtenia (arrendament, explotació directa) eren destinats a cobrir despeses dels serveis públics. Els altres eren terres, deveses, prats o boscs que pertanyien a la col·lectivitat de veïns i eren destinats a l'ús directe, en utilització conjunta o bé repartits periòdicament entre la població a la sort o per torn; també podien ser confiats, si més no en teoria, als veïns més necessitats. A partir del s. XVIII la necessitat creixent de terres de conreu féu que en fos propugnada l'abolició per tal de posar en circulació el nombre més gran possible de propietats.

Cens: Impost directe de prestació periòdica -ordinàriament anual-, tant en diners com en espècie, que pagaven els pagesos al senyor feudal.

Contracte de masoveria: Contracte de parceria en virtut del qual una persona s'obliga a conrear la finca d'una altra, viure en la propietat, lliurar-li la part pactada dels fruits i actuar com a encarregat del propietari.

Delme: Impost que es pagava al senyor feudal o l'Església. Inicialment, corresponia al 10% de la collita (en el cas dels camperols) o de les rendes i beneficis. Era un impost destinat a seguretat i a assegurar el manteniment del clergat i dels edificis religiosos.

• **ESPEREM QUE US HAGI AGRADAT**

**CENTRE MUNICIPAL DE CULTURA POPULAR
DE SANT ANDREU, CAN GALTA CREMAT**